

Mikko Käkälä
Elintarviketeollisuusliitto ry
PL 115
00241 Helsinki

ASiantuntijalausunto

12.2.2025

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

HE 205/2024 vp

Elintarviketeollisuusliiton lausunto: HE 205/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

Elintarviketeollisuusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tähtäävän lain valmistelussa. ETL katsoo, että direktiiviin liittyvät laajemmat tavoitteet sisämarkkinoiden toiminnan takaamiseksi kriittisten palvelujen osalta ja Euroopan unionin kannalta välttämättömien palvelujen häiriönsietokyvyn parantaminen sekä yhteiskunnan elintärkeiden ja taloudellisten toimintojen ylläpitäminen sekä niiden kriittisten sektorien määrittäminen, jotka tarjoavat tällaisia palveluja, ovat tärkeitä. Jotta laki etenisi parhaalla mahdollisella tavalla, esitämme alla olevia huomioita ja muutosehdotuksia.

- 5–6 §.** Valtioneuvosto hyväksyy kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvyn parantamiseksi ja toiminnan yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi vähintään neljän vuoden välein valtakunnallisen suunnitelman, joka toimii kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskevana kansallisena strategiana (*valtakunnallinen suunnitelma*). Tämän lisäksi Valtioneuvosto hyväksyy vähintään neljän vuoden välein kriittistä infrastruktuuria ja kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskevan kansallisen riskiarvioinnin. ETL katsoo, että mikäli näiden dokumenttien toivotaan vahvistavan elintarvikehuollon kriittistä infrastruktuuria, tulee dokumenttien olla täysimääräisesti toisiaan tukevia, ja niin, että niitä sovellettaessa voitaisiin tehdä alakohtaisia painotuksia ja tarvittaessa jopa jättää pois mahdollisesti vähemmän soveltuvat osat. Lisäksi tulisi niistä ammentavan **kriittisten toimijoiden riskienarvioinnit, varautumismallit ja niiden valvonta toimia sopusoinnussa muun huoltovarmuusorganisaation varautumistyön kanssa, jotta niiden välille ei synny ristiriitaa tai päällekkäisyyksiä.**

7–8 §, 13 § sekä yleisesti viranomaisrooleista. Lakiesityksessä, ja sen esivalmistelussa on ilmaistu halu hyödyntää nykyistä huoltovarmuusorganisaatiota ilman, että uudesta laista syntyisi päällekkäistä toimintaa tai sellaista toimintaa, joka häiritäisi nykyistä huoltovarmuustoimintaa. Laissa ja sen esivalmisteluissa on esitetty ratkaisuksi mallia, jossa uuden lain vastuut jaetaan sisäministeriön, huoltovarmuuskeskuksen, sektoriministeriön ja sen alla toimivan valvovan viranomaisen välillä. Esityksen mukaan näiden

toimijoiden yhteispeli ratkaisee lain vaatiman tarvittavan yhteistyön ja tehokkuuden. Tämä esitetty malli poikkeaa selkeästi nykyisestä huoltovarmuusorganisaatiosta ja sen puitteissa toimivasta elinkeinoelämän varautumisesta, joka myös kattaa kriittisen infrastruktuurin. Esimerkiksi elintarviketeollisuuden osalta varautuminen tapahtuu ensisijaisesti alan liiketoimintalähtöisestä varautumisesta, jota tehdään yhteistyössä poolien ja huoltovarmuuskeskuksen kanssa. Alan valvonta on hajautettu mm. Ruokavirastolle ja kunnille, painottaen elintarvikelaatua ja erilaisten eläintautien ja kasvitautien leviämisen ehkäisyä. Alan ministeriö, Maa- ja metsätalousministeriö, ohjeistaa sen alaisuudessa toimivia virastoja painottaen viranomaisen keskinäistä varautumista. Uusien toimijoiden ja roolien tuominen tähän yhtälöön ei täysimääräisesti huomioi aiemmin hyväksi havaittuja käytäntöjä ja se herättää kysymyksiä mm. Sisäministeriön ja Huoltovarmuuskeskuksen välisestä työnjaosta ja sen hyödyistä kriittisen infrastruktuurin omistajille ja suojaajille. Lisäksi on toivottavaa, että Ruokaviraston uudet tehtävät (CER/NIS2) eivät hidasta viraston nykyisiä tehtäviä ja sitä kautta hankaloita elintarvikealan toimintaa. Näin ollen **Elintarviketeollisuusliitto esittää, että tätä työnjakoa selkeytetään entisestään niin, että se huomioi paremmin Huoltovarmuuskeskuksen nykyisen roolin.**

Lakiesityksessä ei juurikaan tuoda esille millaista tukea kriittinen toimija voisi saada, selviytyäkseen paremmin velvoitteistaan ja jotka parantaisivat kriittisen infrastruktuurin suojausta. 8 §:ssä kevyesti mainitut toimet muistuttavat jo nykyisellään olemassa olevaa huoltovarmuustoimintaa, jota harjoitetaan huoltovarmuusorganisaatiossa laajemminkin. Näin ollen varsinaiset hyödyt, lisävelvoitteiden rinnalla, eivät käy ilmi. **Elintarviketeollisuusliitto esittää, että kriittisiä yrityksiä voitaisiin tarvittaessa tukea nykyistä vahvemmin.**

Lain valmisteluteksteissä mainitut taloudellisen tuen edellytykset on nostettu melko korkealle, eikä niitä mainita varsinaisessa tekstissä, joten niiden realisoituminen vaikuttaa epätodennäköiseltä.

Kriittinen infrastruktuuri, ja sen ensisijaisuus, esimerkiksi kriittisten tuotantopanosien saatavuuden osalta, tulisi nähdä poikkeusolojen lisäksi myös muissa normaali-lainsäädännön kriiseissä ja niihin varautumisessa. Esimerkiksi energian, veden ja tietoliikennepalveluiden saanti on elintarvikealalle kriittistä.

Yritysten tarvitsema tuki saattaa muuttua ajan ja vallitsevan ilmapiiriin myötä. Hybridisodankäynti, rikollisuus ja muu epämääräinen tai vihamielinen toiminta saattavat edellyttää nykyistä voimakkaampia toimia, joihin yrityksellä ei ole valmiuksia vastata. Esimerkiksi dronejen toimintaan tehdasalueilla voi olla tarvetta puuttua nykyistä huomattavasti voimakkaammin ja nopeammin. Tähän ei kuitenkaan yrityksillä ole nyky-lainsäädännön ja resurssien puolesta mahdollisuutta.

Ilmoitusten ja tiedonsaannin osalta laissa esitetään ensisijaisesti viranomaisten tiedonsaantia. Tehokasta varautumista ja vastetta tukisi myös, mikäli kriittiselle toimijalle voidaan tarjota parempaa tilannetietoa tai etukäteisvaroituksia, jotka auttavat yritystä varautumaan ja toipumaan häiriöistä.

2. 12 § Elintarvikehuollossa ja sen kansallisessa arviossa tulee huomioida vaadittavat elintarvikemäärät määrät, joten laissa esitetyt arvot ja laajamittaisuuteen viittaavat nostot ovat ymmärrettäviä.

Elintarviketeollisuusliitto ry

Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund

Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation

Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

3. **15 §** Elintarvikevalmistuksen toimijat arvioivat riskejä ja varautuvat niihin ensisijaisesti liike-toimintalähtöisesti, ja näin ollen alalla ei ole entuudestaan kattavia ja yhtenäisiä viran-omaisvetoisia riskienhallintasuunnitelmia. Poikkeuksena voidaan mainita mm. eläin- ja kasvitauteihin liittyvää varautumista sekä elintarvikelaadun valvontaan liittyviä vaatimuksia. Alan kansainväliseen ja kuluttajakeskeiseen luonteeseen kuuluu silti vahva varautumis-kulttuuri, joka käy ilmi erityisesti alan suuryrityksissä. Tätä liiketoimintalähtöistä varautu-mista arvioidaan mm. teollisten standardien ja asiakasvaatimusten kautta. Jotta tämä ny-kyinen varautumistyö saadaan hyödynnettyä täysimääräisesti, ilman päällekkäisiä rasit-teita, tulisi tämä työ myös lukea hyväksi uuden lain osalta. Alustavien arvioiden mukaan uusi laki ei tulisi koskemaan kovinkaan montaa elintarvikealan yritystä, joten tämä anta-nee valvovalle viranomaiselle tarvittaessa mahdollisuuden paneutua ja arvioida yritysten nykyisiä riskienhallintamalleja. **Olemassa olevia riskienhallintasuunnitelmia voitaisiin lukea hyväksi esimerkiksi teollisia standardeja hyödyntämällä, perehtymällä yrityk-sen jo olemassa olevaan dokumentaatioon, tai vastaamalla yksinkertaiseen valvo-jan lomakekyselyyn, joka kattaisi tarvittavat aihepiirit ja toimenpiteet.**
4. **18 §** Poikkeaman ilmetessä on toivottavaa, että valvova viranomainen pystyy antamaan tilanteessa tarvittavaa tukea. Näiden tukimuotojen luonnetta ja esimerkkejä tulisi avata etukäteen, jotta niiden hyödyllisyys voidaan todeta. Lisäksi on huomionarvoista, että il-moituksen tekemiselle on annettu kriittiselle toimijalle laissa aikarajoja, mutta samaa nu-meerista vaatimustaso ei ole kirjattu valvojalle. Näin ollen tulisi valvojalla olla tuen keino-jen lisäksi olla myös aikaan sidottuja vaatimuksia, jotta yhteinen vaste on mahdollisim-man tehokas.
5. **21–22 §** On kannatettavaa, että valvonta, valvottavan ohjaus ja viime kädessä sakottami-nen on esitetty tehtäväksi porrastetusti: *Huomautus, varoitus ja valvontapäätös*, mikä an-tanee parhaat edellytykset valvottavan ja valvojan rakentavaan kanssakäymiseen.
6. **29 §** Turvallisuusselitysten osalta on onnistunutta, että niiden teettäminen on jätetty valta-osalle toimijoista vapaaehtoiseksi. Näin turvallisuusselitysten määrä saadaan pidettyä kohtuullisena ja niitä saadaan kohdennettua tarpeeksi tehokkaasti, ilman että hakemuk-set ruuhkautuvat Suojelupoliisin päässä tehden prosessista tarpeettoman pitkän ja ras-kaan.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Mikko Käkelä
toimitusjohtaja